

(Политика, 13.06.2009)

Прво се појавила информација-спекулација да би 400 судија у Србији могло да остане без посла. Јер као вишак су. Но, да за судије у овој земљи ипак има посла, а за тужиоце вероватно и посебно, одмах се побринуло Тужилаштво за ратне злочине у Београду. Оно је најавило почетак анализе „улоге медија у подстрекавању на ратне злочине у бившој Југославији током деведесетих година“. Анализа тог подстрекавања сигурно није лак посао, па се на то чекало, ето, само 19 година. Па ће се сада анализирати и амбијент и атмосфера у друштву која је приказана у медијима. Пре 19 година. У Србији се дакле, уз затварање хиљаде радних места, отвара и једно ново радно место: „анализатор атмосфере и амбијента деведесетих година“. У тиму анализатора све су чувена новинарска имена, психолози и правници, а тужилаштво их крије.

Значи, против оних који су злонамерно и тенденциозно пре 19 година приказали атмосферу и амбијент у друштву тужилаштво би могло да подигне и кривичну пријаву због кривичног дела у извештавању. Како рече портпарол Тужилаштва за ратне злочине господин Бруно Векарић „утврђиваће се узрочно-последична веза која је могла да допринесе злочинима“. Претпостављам да господин Векарић ту каузалну везу правнички онако суптилно наслућује из чињенице да је неко побио неке цивиле после неког новинарског прилога у медијима. Испада то управо тако, јер ето тужилаштво је дошло до таквих сазнања, оптужени за ратне злочине бранили су се током суђења да злочиначки акт никада не би учинили да нису пре тога видели ту и ту ТВ емисију. Како оптужени за ратне злочине апсолутно све верују новинарима и како су их такве ТВ емисије толико узбудиле, они су вероватно одмах излетели на улицу и почели да убијају све редом. Предлажем запосленима у тужилаштво да у канцеларијама одмах извесе слике кардинала Ришељеа, а свим правним факултетима у Србији да отворе још једну катедру: „атмосфера и амбијент“. Јер, кроз 19 година неко ће вероватно анализирати зашто су медији јављали како радници у Србији једу своје прсте или колективно леже на прузи...

Волтер Кронкајт имао је обичај да каже „да новинари представљају свет онаквим какав јесте“. У том контексту лежи и стара новинарска дилема: да ли решење неког сукоба може бити олакшано или отежано захваљујући мом извештавању? Али то је суд који се доноси после, јер новинари ни на који начин не могу да знају да ли би се оно што виде или чују дешавало на исти тај начин и да ли би се уопште и дешавало да нико није ни помислио да ћемо ми о томе извести. То је коло повратне спреге, начин на који се описује утицај вести на сложене процесе који делују у дешавањима у свету. Његово издвајање као једног мерљивог фактора у тим дешавањима може да личи на покушај

издвајања једне једине боје из кантице у којој је помешано више боја. Њено присуство, међутим, ма како разређено, може се и даље уочити у склопу те мешавине боја. Злокобни знак је ту, сваки новинар сноси у сваком тренутку неизмерљиву количину одговорности за оно што ће се затим десити? Ако је, дакле, одговорност неизмерљива, да ли је и непредвидљива? Или можда можемо да утврдимо збирни утицај посебних образаца извештавања на ток наредних дешавања? То би могло да нас доведе до неугодних етичких питања. Можемо ли да доносимо судове о последицама нашег извештавања пре и у току самог извештавања? И како би ти судови утицали на начин нашег извештавања? Главно питање јесте на који начин објашњавамо насиље, како то објашњење проистиче из нашег опредељивања или настаје на основу нашег опредељивања о чему да извештавамо и на који начин. Према колу повратне спреге, у току формулисања било које политике врше се процене о томе колика је вероватноћа да се о њој извештава као о реалном решењу. Те процене зависе и од тога каква је дијагноза проблема постављена. Ако дијагнозирасте насиље као аутистично, лудачко, зло, ирационално, онда ћете лакше прихватити и насиље као лек.

Рат је увек био искушење за медије. У Хрватској су 1991. једне новине објавиле списак Срба „који су јатаци ЈНА” са тачним кућним адресама. После су ти људи нестали и до данас није позната њихова судбина. Једна хрватска новинарка поручила је тада да ЗНГ бомбардују Шибеник, да би онда у свом извештају за то бомбардовање могла да оптужи „србочетничке снаге”. Сви о томе знају, али кажу био је рат. Амерички ТВ новинар који се био на носачу авиона током рата против Ирака 2003. упитао је пилота бомбардера „да ли је задовољан својим учинком”. Други је амерички новинар током истог рата упитао представницу за штампу Пентагона Викторију Кларк „да ли Американци могу да очекују још једну представу попут напада на Багдад који је изазвао шок и ужас?”. Госпођа Кларк је љутито одговорила да рат није игра. Томас Фридман, колумниста „Њујорк тајмса”, неке је своје текстове током агресије на Југославију 1999. завршавао ускликом: „Дајмо шансу рату!”.

О, да, признајем да сам деведесетих подстрекавао врх ЈНА да изврши војни удар. Али ме нису послушали.